

N.F.S. Grundtvig “Hvad kommer der ud af al den Vind med Saxo og Snorro?”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.11, november 2017

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1818 (SJ: 324)

Teksten er etableret af Vibeke A. Pedersen

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Vibeke A. Pedersen, redigeret af Steen Tullberg og Kirsten Vad

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[A:33]

Hvad kommer der ud af al den Vind med Saxo og Snorro?

Dette Spørgsmaal har uidentvill mangan En gjort baade sig selv og Andre, naar Talen var om at bidrage til Krønikernes Udgivelse, eller naar han læste, f. Ex. min sidste Betænkning om, hvordan det gaaer med den Sag, men til mig er Spørgsmaalet dog ikke, undtagen maaskee giennem en Dreng-Pibe, gjort, førend nys i Skilderiet, og det endda paa saa skikkelig en Maade, at jeg ikke blot kan være bekiendt, men føler mig forpligtet til at svare.

Den første Bemærkning jeg har at gjøre ved Hr. Brolunds Indsigelse, er, at den, uden vor Skyld, kommer for silde. Mere end to Aar ere forløbne, siden vi foreslog Trykningen af 2000 Expl. som Alt hvad vi turde haabe, Bidragene vilde strække til at bekoste, og hverken med Raad eller Daad har Nogen stræbt at føre os paa andre Tanker, saa Hr. Brolund burde, naar han ansaae det for vigtigt, før gjort et Skaar i den standhaftige Taushed, de offentlige Blade, næsten som en Samvittigheds-Sag, have beopagtet i Henseende til en Sag, der dog nok, ligesaavel som Barberisserne, kunde fortjene

almindelig Opmærksomhed. Nu er det, saavidt, for silde, thi ligefrem har jeg holdt Ord, Nyaar er kommet, og Trykningen begyndt, saa hvem der trænger dertil, kan faae Troen i Hænderne. Oplaget bliver paa **[A:34]***tre tusinde* Expl., og intet Videre denne Gang, kan vi med god Samvittighed sige.

Er nu dette *ingen Ting?* er det kun Noget, det ligesaa godt kunde skeet uden de store Forberedelser, og det *betydelige* Sammensked! Det mener og paastaaer Hr. Brolund, men at jeg ikke maa være af samme Mening, siden jeg har fundet det Umagen værd, at gjøre saa store Forberedelser, det kan man forud vide, og jeg anseer det slet ikke for umueligt, at kunne overbevise Hr. B. om, at min Mening ei er aldeles ugrundet.

At det kunde betalt sig for en Boghandler at oplægge Krønikerne, endog i Vedels og Clausens forældede Oversættelser, derpaa tvivler jeg intet Øieblik, thi slet maatte jeg kiende Tiden, dersom jeg ikke vidste, at der i den sidste Aar-Tylvt er i den danske Læseverden vakt saamegen Sands for Oldtiden, at Krønikerne nok vilde finde *Kiøbere* og *Bladere*, men ikke mange *Giennem-Læsere*, som dog aabenbar er Hoved-Sagen, thi skal Krønikerne nu gjøre nogen Nytte, da er det ikke engang nær nok, at de *giennemløbes* engang med Lyst, som en Roman, eller et Eventyr; nei, de maae nøie *gjennemgaaes*, vel paa forskiellig Viis, eftersom Foden er, hvorpaa Læseren staaer til boglig Kunst, men dog, i det Hele, med Agtsomhed, saa han kan faae en klar Forestilling om de forrige Tider, og Længsel efter, at see det Ædle atter opstaae, det Dunkle forklaret.

[A:35]Hoved-Betingelsen for at dette kan skee: at Fædrenes Billede kan vække og oplive deres Børn, er nu vist nok den, at de i Grunden elske Fædrene, at der i de nordiske Gemytter findes en dybere historisk Sands, som i de sidste Tider ikke er uddød, men kun daanet og besvimet; men, forudsat, at det er saa, da udkrævedes desuden to Ting: en dygtig Ringning for Øret, og en ny Oversættelse, hvor Fædrene-Aanden og Moders-Maalet fik Lov at raade, saa man, uden Tolk, kunde tale med de Gamle, og dog faae deres Hjertens-Mening at vide. Ingen har vist gjort mere af de gamle Oversættelser end jeg, og da derfor det Kongelige Selskab for Norges Vel anmodede mig om, at oversætte Snorros Bog, vilde jeg ikke paatage mig Andet, end at læmpe Peder Clausens Sprog lidt efter vore Øren, og sætte til, hvad der manglede; men snart overtlydedes jeg om, at saadant Fuskerie, langt fra at forbedre Noget, fordærver det Hele, som nye Lapper paa gamle Skoe. Altsaa, enten det Gamle, som det var, eller en heel *Omstøbning*, thi kun ved at gaae igjennem Smelte-Digelen kan Brud-Stykker af ædel Malm komme til meer end at gloe, til at hænge sammen og gjøre Gavn i en ny Skikkelse. Nu skal nok enhver, som med Kiærlighed til Oldtiden gjennemlæser de gamle Oversættelser, finde, at selv naar man forstaaer dem med

Lethed, trætte de dog i Længden, og give kun paa enkelte straalende Punkter, klare Forestillinger, og det kommer deraf, at hvor let end Arbeidet er, saa er det dog et Arbeide, bestandig i *Tankerne* at oversætte hvad man læser, og Veien lang gjør liden Byrde trang, ligesom paa den anden Side, det Afbrudte og Knudrede, som hører til *Prosaens* Barndom, og ved enkelte Lejligheder, som en kraftfuld, poetisk Linie, begejstrer, dog i det Hele udstykker Talen, og hindrer den jævne Gang, saa vi har ondt ved at samle og sammenknytte Fortællingen. Gaaer det nu saa med os, hvorledes da med dem, der have mindre Færdighed i Læsning, mindre Øvelse i Tænkning, mindre Lethed i Samling! de maae nødvendig, om ikke afskrækkes, eller kiedes, saa dog snart udmattes, faae neppe Bøgerne en eneste Gang igiennem, og ere ved Enden, paa Lidet nær, ligesaa kloge, som ved Begyndelsen, ja føle, naar Læsning|A:36ningen har virket bedst, kun ret levende det Ønske, at kunne læse de Fortællinger i en let og behagelig Stiil.

Men, kunde man spørge, hvem tvivler herom! Jo, siger jeg, derom maae de tvivle, som mene, der er *ingen Ting* gjort, ved at give en ny Oversættelse, naar Oplaget ikke er ret tilstrækkeligt; thi jeg skulde mene, at er Ovenstaaende kun rigtigt, da var det her Hoved-Sagen, at faae en ny Oversættelse, thi Exemplarer kan man faae for Penge, og det sees jo daglig, at hvad Folk har Lyst til, det finde de Penge til, men en Oversættelse, naar den skal due noget, og ikke blot, som de man i forrige Aarhundrede fik uden al Forberedelse og Sammenskud, være god til Maculatur, den, det være Godtfolk sagt! den er *ikke at faae for Penge*.

Men, hvem nægter det! Tingen er jo kun, at naar jeg nu engang vilde give en Oversættelse af Krønikerne, saa kunde den jo kommet ud paa en skikkelig Mands Forlag, jeg kunde faaet mit ordentlige Honorar, man kunde søgt om, at faae den anskaffet til Skolerne, Forlæggeren havde havt sit gode Udbytte, jeg mit, Kjøberne Bogen, og Bogen — ja den havde da vel sagtens fundet Læsere, og det Hele var gaaet af i al Stilhed!

Saamænd, det lader sig ikke blot høre, men jeg er endog forsikkret om, at det, for det meste kunde gaaet an, thi jeg havde Hr. Seidelins Tilbud om at forlægge Krønikerne, længe før Sagen kom offentlig paa Bane; men Tingen var, jeg vilde ikke gjøre det Stykke Arbeide, enten for Penge, eller for Æren, eller for Lyst, undtagen for den Lyst hos Publikum, at befordre det, og om den Lyst var at finde, det vilde jeg vide, før jeg gik videre, og det var mit faste Forsæt, ikke at gaae et Skridt videre, hvis den ikke fandtes. Her var min Villie, absit invidia verbo! Hovedsagen, thi hverken kunde Nogen forlange, at jeg skulde gjøre Arbeidet *imod* min Villie, ikke heller kunde det paa nogen Maade lykkes, dersom jeg ikke gjorde det *med* den bedste Villie af Verden, og uden hvad man kalder de store Forberedelser og det betydelige Sammenskud, havde man da bestemt ikke faaet

Krønikerne ved min Haand. Vil man sige: da kunde det ogsaa været lige godt, hvad Pokker vi havde; nu vel! det var just det jeg vilde **IA:37**vide, for ikke at spilde min Umage, derfor gav jeg Folk en Prøve, og en skrap Fortale at smage paa¹, saa de hverken skulde sige, at jeg bad dem købe Katten i Sækken, eller smurde dem om Munden med Syltetøi. I benævnte Fortale, sagde jeg, med andre Ord, netop hvad jeg siger her, og man burde da vide, at det ved denne Leilighed kom hos mig i Grunden an paa at *prøve Gemytter*. Man har bebrejdet mig, at jeg saavel der, som i min sidste Kundgiørelse, skadede den gode Sag ved min Skælden og Smælden, der kun gjorde Godtfolk vrede i Kallotten, men det kommer af, at man slet ikke vil forstaae mig, eller troe, det er min Hjertens-Mening, naar jeg siger, at Bidragene er en Biting, og Ringningen for Ørene Hovedsagen, uagtet mig synes, det er klart nok, at Bidragene bliver *Haandens* Sag, som gierne er tommest, jo villigere den lukker sig op; men Ringningen gjælder Hoved og Hjerte, hvor Krøniken vil lukkes ind, og maa jo nødes til at ringe af alle Kræfter, naar Dørren er lukket, og Lyset slukket, og den forglemt, som ude er lukket. Troer man virkelig ikke, jeg, uden at være nogen stor Regne-Mester, dog kan tælle til Fem paa mine Fingre, og ret godt beregne, at en Bugt her, og en Krumning hist, og smaa Smæk med Haanden imellem, saa det blev Klap, at Sligt vilde sat os i Stand til at gjøre et ganske anderledes Oplag, som der kunde gaaet Nye af, lige til Vien og Verdens Ende, og skaffet mig, hvad jeg nok mærker man gierne vil kalde: min Umage betalt. Troer man virkelig, at jeg anseer truende Tiggerbreve for de fordeelagtigste, naar man ikke som Napoleon, har en Armee i Baghaanden, og er det da saa ubegribeligt, at jeg ikke vilde anvende et Par Aar paa et Arbejde, hvis grammatikalske Side og Sneglegang er intet mindre end efter mit Sind, at jeg ikke vilde det, uden jeg saae, at man troede det var anderledes **IA:38**til Gavn, end naar man ellers skriver en læselig Bog, fordi det kun er saa saare sjelden, at den, der fik det Øie-Syn og den Tale-Gave, dertil behøves, tager sig Stadighed til hvad Arbejdet i Øvrigt udfordrer! Kan man ikke dog nok indsee, at naar det var mig saameget om Folks Øie for *Sagen* at gjøre, da maatte jeg, især blandt et, i Forhold, virkelig gavmildt Folk, og ved en Leilighed, hvor Sandsen for National-Ære, hvoraf Dansken dog har Lidt, og Normanden Overflødig, saa let kunde vækkes; at jeg, under saadanne Omstændigheder, maatte, naar jeg ei vilde skuffe mig selv, ret være forsigtig. Naar jeg nu, paa den ene Side, ikke maatte undlade Noget, som kunde stille Krønikerne og *Sagen* i deres rette, fordeelagtige Lys, saa maatte jeg nødvendig, paa den anden, see til at afskrække de Givere, der vilde give deres Skilling, og dermed Krøniken og *Sagen* en god Dag. At jeg afskrækkede *Sagens* Venner, det kjendte jeg Venskab til *Sagen* for godt til at frygte for, de kunde knap nok, men dog i det Høieste kun blive vrede paa mig, og lidt ivrigere i at

wise, hvormegen Uret jeg havde i at troe, man var ligegyldig for Sagen. Dem der altsaa lode Sagen bøde for min Uartighed, de blæste ad Sagen, og det var godt, at det ikke kom til at see anderledes ud, jeg fik at vide, hvad jeg vilde: at hvor galt det end seer ud, vil Bøgerne dog, med Guds Hjælp, finde endeel Læsere, som kan være tjent med Krøniken, og som den kan være tjent med igjen, og at jeg altsaa, naar jeg kun kan overkomme Arbeidet, behøver aldrig at fortryde det. Nu traf det sig desuden ganske naturlig saa, at de skarpe og høirøstede Ord vare i det Hele nødvendige for at vække hvad der slumrede og kunde vaagne, og nu maa en Anden sige, at hermed er Intet gjort, thi jeg har gjort hvad jeg kunde, og Meer kan man ikke forlange. Synes man endnu, naar de to første Dele af Krønikerne udkomme, at det er Intet bevendt, da skal jeg gjerne forskaane med Resten, som ogsaa altid lettere vil finde sin Mand, og da jeg ikke agter at beholde en Skilling, af hvad der endnu er kommet ind til Krønikerne, maa man, naar Regningerne ere betalte, for mig gjøre med Slumpen hvad man vil. Ved Talen om de andre Oldskrifter, som skulde deraf nyde Gavn, kan jeg ikke andet **|A:39** end Smile, og, uden al videre Sammenligning, tænke paa hvad Luther siger om sine Dages Læsere, som længdes ganske overordentlig efter Oversættelsen af det Ny Testamente, til det kom ud, men raabde saa kun paa Mose-Bøgerne, saa paa Psalteren, og, siger Luther, naar de nu endelig faae *Sirach* med, og en Maaned er gaaet, saa raabe de: Nyt!

(Fortsættes.)

1

Disse *Prøver af Saxo og Snorro* har jeg i den sidste Tid, til min store Forundring, mærket, ere heel ubekjendte midt i Kjøbenhavn, og derfor vil jeg dog melde, at de udkom 1815 og sælges hos Hr. Seidelin for otte og fyrgetive Skilling.

|A:54

Hvad kommer der ud af al den Vind med Saxo og Snorro?

(Slutning; see forr. No.)

Synes man virkelig at de indkomne Penge er for betydelig en Sum til at anvende blot for at faae Dannemarks og Norges mageløse Krøniker at see omkring i Landet, saa vil jeg dog spørge, hvad man mener den mageløse Jomfrue, naar hun er afseet, har faaet for at lade sig see i Dannemark alene, og hvilket man dog troer, bedst er et Syn værd!

Mener man derimod, at Krønikernes Trykning ikke burde koste

saameget, saa troer jeg selv man har Ret, og det vilde neppe heller skee, hvis jeg var Papiirs-Møller og Bogtrykker, men nu er jeg ingen af Delene, og naar der nu ikke gives mere for Arket og Ballen, end hvad der er Prisen, og qvitterede Regninger bevise, at det løber saa høit op, og er betalt, hvad kan man saa sige andet, end: det er dyre Tider, man lever i!

Hvad nu endelig det angaaer, at 2000 Expl. er saa godt som slet ingen Ting, fordi der er over to *Millioner* Munde i Dannemark og Norge, da er det heller ikke min Mening; thi for det Første kan alle de Munde ikke spise med af det Fad, og for det Andet vil de Fleste, som kunde, ikke være med, og for det Tredie, kan der sidde Adskillige om Fadet ad Gangen, om de har Lyst, og for det Fjerde kan Fadet gaae rundt en Stund, før det bliver spiist op, og for det Femte, saa faae vi *tre* tusinde Stykker. Har jeg nu talt rigtig til Fem, saa kan dog i det Mindste 15000 have godt af det Oplag, og kunde Krøniken **A:55**gjøre saa mange glade i de Klæder den gaaer, da havde den vel tjent til de nye.

Nei, det er kun Smaating, men Tingen er, om det virkelig blandt menig Mand, findes *blot to Tusinde*, som vil læse Bøgerne med Lyst, og hvordan man bedst skal bære sig ad, for at finde de Folk, der sikkert hverken gaae tykt paa Fjeldene, eller paa Marken, og at man kan tage sig i Agt for, at klatte bort til Fædrene, hvad Børnene maaskee først skal lære at sætte Priis paa. Her kunde et godt Raad finde et godt Sted, og min Mening vil jeg sige, for at hvem der tager sig af Sagen kan foranlediges til at sige sin. Jeg mener, vi skal see, at faae en Mand der ynder Sagen, i det Mindste i hver Kjøbstæd, til at modtage nogle indbundne Expl., og uddele dem, snart for Intet, snart for hvad Bindet koster, snart for lidt mere, alt som han har Folk for sig, kun med Skiønsomhed, uden at forhaste sig, saa Ingen faaer Bøgerne, uden hvem han har rimelig Formodning om, enten selv vil læse dem, eller føre dem paa Steder, hvor de vil blive læste af menig Mand. Paa denne Maade troer jeg, at Hensigten bedst og nemmest kunde opnaaes, og for Opkjøb var man i al Fald sikkert.

Ogsaa om de Tusind Stykker, der trykkes til Salg, vil jeg, ved denne Lejlighed, sige min Mening, og det er den, at de bør sælges for Hælvden af den billigste Boglade-Priis, man kiender nuomstunder, altsaa for 8 Skilling Arket, thi da kan Anskaffelsen ikke falde Nogen besværlig, som ellers kan betale en Bog, og med ordenlig Afsætning kan derved komme ind, hvad der behøves til Værkets Fuldførelse. At nu de, som have bidraget til Værket, have nærmest Adkomst til at faae det for godt Kjøb, er ligefrem, og derfor mener jeg, at først naar de iblandt dem som vilde, havde tegnet sig, kunde man see ad, om der, hvad jeg ikke vil formode, blev noget tilovers. Skulde deres Antal, som have bidraget, og vilde eie Bøgerne, overstige Exemplarernes, da maatte det naturligviis, uden noget andet Hensyn, hedde: den Første, den Bedste. Veed Nogen

bedre Raad, da sige han til! thi paa den bedst muelige Maade bør jo Alting skee.

Hvad mig selv og min Tarv angaaer, da gider jeg næsten ikke talt et Ord mere derom, men |A:56|da jeg dog troer at burde det, vil jeg begynde med den, som jeg mener, tilfredsstillende Erklæring, at hvem der arbejder i Guds Navn og har lært at bie, staaer i Grunden aldrig til at trænge, saa Uleilighed skal man slet ikke gjøre sig for min Skyld, Proces er Publikum sikker nok for, og, skjøndt jeg jo ikke saa lige kan vide det, vil jeg haabe, at Krønikerne Intet skal tabe derved, om end deres Oversætter faaer lidt haardt Høe at trække. Kun fordi det er sandt, og vilde klædt godt, mindede jeg om, at man ogsaa burde betænkt ham; efter hvad som nu atter er sagt om den betydelige Sum, anseer jeg det for min Pligt, ikke, om den saa blev dobbelt saa betydelig, at beregne mig en Skillings Indtægt deraf, med mindre Giverne udtrykkelig ønskede det. Det har nu vel ingen Nød, og lidt bedre hen, skal jeg da sige Publikum en Maade, hvorpaa jeg kan faae det Nødvendigste, uden at vi derfor paa nogen af Siderne, er hinanden det Mindste forbunden, men skulde selv det Forslag ikke finde Bifald, da har jeg endnu et Raad bag Øret, nemlig at tie bomstille, og først, naar Tiden er overstridt, sige med et Smil: havde vor Herre regnet paa jer, Godtfolk! da havde Capellanen faaet Skam, og I ingen Krøniker dengang.

Vilde nu kun Hr. Brolund ikke tænke, at Alt hvad jeg, ved denne Leilighed fandt passende at sige, sigter paa hans Yttringer i uvenlig Mening! Manden er mig aldeles fremmed, og jeg troer han har Uret, men det er mig kjært at see en Mand dog tage sig saameget af Sagen, at han ikke vil lade mig tale ene derom, men taler med, og det aabenlyst og ligefrem, som Mænd anstaaer, ja jeg anseer det endnu for et Spørgsmaal, om vi i Grunden ere saa uenige om Sagens Gang, som det kan lade. Sligt maatte jeg imidlertid lade uafgjort, og sige reent ud af Posen, hvad jeg meende om de Ting, her bragdes paa Bane.

Ingen kunde undres over, om jeg, mens jeg sidder og gjør mit Bedste, blev lidt heed i Hovedet, naar man kommer, og siger mig, at det er ingen Ting, og det Mildeste jeg kunde svare, var: det skulde I, min Sanden, dog have sagt lidt før, thi havde jeg mærket, det var Mening, skulde Skosen nu knap have fundet mig over et Arbejde, som er til ingen Nytte, uden at faae |A:57|Utak for! Men nu er Uretten mod mig det Mindste, thi vel er jeg et meget ubetydeligt Menneske i Grunden, men hvad jeg, med Guds Hjelp, kan og vil gjøre for Fædrenelandets Historie og Tungemaal, det er, i Forhold, slet ikke ubetydeligt, og kun en fjantet Beskedenhed, eller jammerlig Døgn-Frygt kunde bevæge mig til at kalde det, eller lade det, upaataalt, af Mænd kaldes saa. Man betragte Sagen fra det allerlaveste Fornuft-Stade, blot i Henseende til Statens udvortes Tarv, da er det ingeniunde ubetydeligt, om Menigmand faaer sit

Fædrenelands Old-Krønike i en Skikkelse som kun behage dem! Hvad nu Sagen er, naar den betragtes fra en høiere, historisk Standpunkt, vil jeg ikke gjentage, men sige vil jeg, hvad Sandhed er, at Mueligheden af, blot at give Krønikerne saa danske og folkelige, som jeg formaaer, forudsætter et Sammenstød af Lyst, Retning og Omstændigheder, som ikke indtræffe i hvert Aarhundrede, og som ventelig aldrig vilde indtræffe meer, thi de Omstændigheder under hvilke jeg i Barndommen blev fortrolig med det Gammeldags i Tankegang og Tungemaal, i de Kroge af Fædrenelandet, hvor det havde holdt sig længst, og just da sagde Farvel, ere uidentivl nu forsvundne; igjennem Islandsken maa man gaae, naar man videnskabelig skal komme ind i det gamle Nordens Forestillinger og Tungemaal, men havde jeg ikke havt den gammeldanske Grundvold, da var jeg blevet hængende, som det er gaaet fleer, og havde aldrig lært at tolke de Gamle for Sællandsfar og Jyde. Det er langt fra at være nogen Fortjeneste hos mig, at Lykken har været mig saa god, men det var en Forbrydelse af mig, hvis jeg ikke af alle Kræfter modsatte mig den Forestilling, at det er ligegyldigt, enten jeg kommer til at tage Lidt eller Meget af det dyrebare Arvegods med mig i Graven, at et Par tusinde Daler eller Exemplarer er mere værd end Opsamlingen og Sammenføiningen af saameget Herligt i Danmarks Aand og Tungemaal, som staaer paa Nippet at forsvinde, end den venlige Haandrækning jeg er dannet, og først gjennem mange sære Hændelser bøiet og drevet til at byde Folket, for at de, om de selv vil, kan igjen finde sig i Hjemmet, og da, efter at have prøvet alle Ting, see til at vælge det Bedste!

|A:58Altsaa, man sige om mig hvad man vil! jeg har mit Regnskab at aflægge for mere klarøiede Dommere: Gud og Efter-Slægten; men naar man kalder det ingen Ting, hvad jeg gjør for Nordens Historie, da siger jeg: *beviis!* eller lad mig arbeide i Roe! gjør det bedre, om I kan, eller tag til Takke!

N. F. S. Grundtvig.